

OBSAH

<i>Jan Hasil</i> , Raně středověké osídlení Chebska The Early Medieval Settlement of the Cheb Region	7
<i>Lubomír Košnar</i> , Tzv. Šluknovské kruhy The So-Called Šluknov Rings	75
<i>Matin Vančo</i> , Figurálne motívy plakiet z Bojněj v kontexte velkomoravského umenia Figural Motifs of Plaques from Bojná in the Context of Great Moravian Art. . . .	111
<i>Jaroslav Jířík – Jaroslav Podliska</i> , Nález spony východogermánského typu na Starém Městě v Praze The Find of a Clasp (Fibula) of the East Germanic Type in the Old Town of Prague.	153
<i>Ivo Štefan</i> , Příspěvek k chronologii a výpovědním možnostem esovitých záušnic An Article on the Chronology and Informative Potential of S-Shaped Rings. . . .	171
<i>Filip Laval</i> , Na okraj studia tvrzí On the Margin of the Study of Fortified Manors	207

JAN HASIL

RANĚ STŘEDOVĚKÉ OSÍDLENÍ CHEBSKA¹

The Early Medieval Settlement of the Cheb Region

Chebsko – raný středověk – Poohří – Horní Franky – Horní Falc – dějiny osídlení – etnicita

Cheb region – Early Middle Ages – the Ohře (Eger) Basin – Upper Franconia – Upper Pfalz – history of settlement – ethnicity

Předkládaný text představuje pokus o moderní a nadregionálně vnímané zpracování vývoje střeoevropsky významného historického regionu od 7. do počátku 12. století, přičemž hlavní důraz je kladen na výpověď hmotných pramenů; jejich katalog představuje první stěžejní bod textu. Regionální vývoj v oblasti je pojat značně odlišně od starších, nacionalisticky zatížených náhledů, prameny nepodložitelný pojem „slovanské Chebsko“ je nahrazen koncepcí „raně středověké sídelní komory“. Stanovení její historické úlohy v rámci širšího území, které je možno definovat jako prostor horních partií řek Mohanu, Náby a Ohře, představuje završení revize dosavadního vnímání raně středověkého Chebska, jehož vývoj dobře koresponduje s nejnovějšími poznatky bavorské medievalistiky.

LUBOMÍR KOŠNAR

TZV. ŠLUKNOVSKÉ KRUHY¹ The So-Called Šluknov Rings

Šluknov – raný středověk – zdobené kruhy – náramky – depoty stříbra – orientální importy
Šluknov – Early Middle Ages – decorated rings – armrings – silver hoards – oriental imports

Studie zkoumá kulturní souvislosti, chronologii, původ a transfer dvou masivních stříbrných kruhů, náhodně objevených v 19. stol. ve Šluknově, okr. Děčín. Tyto artefakty jsou typově spjaty s raně středověkými náramky a nákrčníky s vinutou nebo splétanou vnitřní částí oblouku, jsou však v mnohém ojedinělé. Jejich původ se hledá na dolní Volze nebo ještě východněji ve Střední Asii, k jejich transferu do střední Evropy došlo asi spolu s přílivem mincí ze středoasijských kalifátů, nejspíše na sklonku 10. nebo na počátku 11. století. Je možné, že kruhy byly platidlem jako forma hřivny.

MARTIN VANČO

**FIGURÁLNE MOTIVY PLAKIET Z BOJNEJ
V KONTEXTE VELKOMORAVSKÉHO UMENIA¹****Figural Motifs of Plaques from Bojná
in the Context of Great Moravian Art**

*Velká Morava – Byzantská říša – oranti – anjelske rády – nákončia opaskov – Homílie Grego-
ra Naziánskeho – Pseudo-Dionýsios Areopagita*

*Great Moravia – Byzantine empire – orans – orders of angels – belt strap ends – Homilies of
Gregory Nazianzus – Pseudo-Dionysius Areopagite*

*Studie prezentuje nové nálezy měděných, pozlacených plaket s figurálními motivy orantů, které
byly nalezeny na velkomoravském hradišti Bojná I – „Valy“ na Slovensku. Plakety jsou zkou-
mány komparativní a ikonografickou metodou v kontextu dosud známých nákončí opasků
s motivy orantů z velkomoravského hradiště „Valy“ u Mikulčic. Z technologického hlediska
sice velkomoravské nákončí byla vyráběna stejným způsobem jako karolinská nákončí opasků
z 2. třetiny 9. století, ale jejich ikonografie byla odvozena z byzantských vzorů, tak jako figurál-
ní motivy na plaketách z Bojné. Na rozdíl od kování, na plaketách nejsou zobrazeni oranti ale
různé řády andělů. Jejich zobrazení úzce souvisí zejména s nejstarším zachovaným byzantským
rukopisem Homílií Rehoře z Nazianzu z 80. let 9. století a s dílem Pseudo-Dionysia Areopagity
„O nebeské hierarchii“. Jelikož oba literární prameny byly velmi populární na dvoře byzant-
ského císaře v Konstantinopoli v 2. polovině 9. století, autor dospívá k závěru, že výzdabné
motivы velkomoravského uměleckého řemesla, plaket a kování, jsou úzce spojeny s působením
byzantské misie Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velké Moravě*

JAROSLAV JIŘÍK – JAROSLAV PODLIŠKA

NÁLEZ SPONY VÝCHODOGERMÁNSKÉHO TYPU NA STARÉM MĚSTĚ V PRAZE

The Find of a Clasp (Fibula) of the East Germanic Type in the Old Town of Prague

Praha – stěhování národů – raný středověk – předlokační aglomerace – metalurgie – recyklace kovů

Prague – Migration Period – Early Middle Ages – pre-locational agglomerations – metallurgy – recycling of metals

Príspevok prezentuje osamocení nálezu ostrogótskej spony, vyzvednuté ze sídlištní situace 12. století v historickém centru Prahy. Popis nálezové situace a vlastního předmětu je doplněn o podrobnou typologickou analýzu spony a její zasazení do historického vývoje doby. Sekundární pozice nálezů v raně středověké situaci, v kontextu s doklady metalurgické činnosti a především absence dokladů staršího osídlení v dané lokalitě umožňuje spojení předmětu s aktivitami drobného středověkého zpracovatele barevných kovů. Nález tak vedle své primární vypovídací hodnoty přináší i doklad o „druhém životě“ kovových předmětů, vážící se na obtížně a sporadicky doložitelný technologický proces recyklace cenných surovin.

IVO ŠTEFAN

**PŘÍSPĚVEK K CHRONOLOGII A VÝPOVĚDNÍM MOŽNOSTEM
ESOVITÝCH ZÁUŠNIC****An Article on the Chronology and Informative Potential
of S-Shaped Rings**

*esovité záušnice – šperk – pohřebiště – sociální struktura – chronologie – mince
S-shaped rings – jewellery – burial grounds – social structure – chronology – coins*

Esovité záušnice se v západoslovanském prostředí a Karpatské kotlině objevují v průběhu 10. století. Po dobu následujících dvou staletí představuje tento jednoduchý ženský šperk nejčtenější a někdy i jediný artefakt nalézáný na soudobých pohřebištích. Předkládaná studie se soustřeďuje na území Čech a Moravy. První část nabízí na základě shrnutí dostupných datovacích opor aktuální představu o původu a vývoji šperku. Následující oddíl je věnován otázce, do jaké míry je nerovnoměrná distribuce záušnic využitelná pro rekonstrukci majetkoprávních rozdílů v raně středověké společnosti. Prostřednictvím statistické analýzy autor ukazuje, že podobu hrobové výbavy výrazně determinoval věk zesnulých a mezi nekropolemi spojenými s různými sociálními skupinami nevidujeme rozdíly. Lze tedy důvodně předpokládat, že sociálně-reprezentační funkce hrobové výbavy od 2. poloviny 10. století zcela ustupuje do pozadí.

FILIP LAVAL

NA OKRAJ STUDIA TVRZÍ¹

On the Margin of the Study of Fortified Manors

terminologie – tvrze – motte – soukromé fortifikace

terminology – fortified manors – motte – private fortifications

Článek se pokouší nastínit některé problémy studia tvrzí a vnímání nástupu šlechtických (soukromých) fortifikací. K tomu užívá srovnání české a cizojazyčné terminologie a poukazuje na staročeský jazykový materiál. Pro ilustraci rozmanitosti forem a funkcí vybírá tři ukázky výzkumů menších opevněných sídel z francouzského prostředí. Na závěr upozorňuje na historickou diskusi o charakteru raně středověkého státu a její možné dopady do problematiky počátků soukromých opevněných sídel z pohledu archeologie.